

"ברגע שהעובדים הערבים ילמדו לשחק את המשחק – הם יהיו הבררניים"

שילוב של עברית מושלמת, נחישות, התמדה וקצת מזל סייע לפאדי אלעוברה ליהפך ליזם סדרתי שלא מוותר ומצליח להרוויח. למרות זאת, הוא מרגיש יוצא דופן ומאמין שהדרך לשינוי בחברה הבדואית עוד ארוכה

מאת טלי חרותי-סובר

לעובדה שכרהט, העיר הערבית השנייה בגודלה בישראל, לא נקלטו שידורי טלוויזיה סדירים ממדינות ערב, יש אחריות לא מעטה לקריירה של הזים החברתי פאדי אלעוברה. "כשהייתי ילד קטן עוד לא היו שידורי לוויין, והאנטנות ברהט היו פרי מיטיביות", הוא נזכר. "מכיוון שכמעט לא יכו לנו לקלוט שידורים ממצרים ומירדן, הערוץ הראשון, ובעיקר הטלוויזיה החינוכית, שלטו אצלנו בבית. גדלתי על 'נעלולי פלא', התוכניות של מיכל ינאי ושרים מהפסטיגל. בהמשך גיליתי שיש לי קליטה טובה לשפות אבל הבסיס הגיע משם".

העברית של אלעוברה מושלמת, ואיפשרה לו ללמוד לשון תלמידים יהודים מרמת השרון וצהלה. אבל שפות יכולות ליצור לפעמים לירצור מתח סביב זהות, והוא חש זאת על בשרו. "כשהייתי בכיתה ה' התעוררתי באמצע הלילה כי חלמתי בעברית, זה היה סיט. נבהלתי מעצמי", הוא מספר. "בחלום היו גם אמא וסבתא שלי, ודיברתי בעברית בלי מבטא. הלכתי ליועצת השכבה ולא היה לה מושג על מה אני מתלונן. לא רציתי לשנות את השם ליוכל או תומר ולא רציתי להיטמע. לא רציתי שיגידו שאני 'מוצא בדואי' כי אני ערבי בדואי. רצתי להשתלב בלי מחיקת זהות".

בלילה שבו חלם בעברית הוא הבין שכדי להיות בשני המקומות, החברה הערבית והחברת היהודית, הוא צריך לשמור על הערביות שלו באופן פרואקטיבי: לקרוא בערבית, ללכת לאירועי תרבות בערבית וכן הלאה. "מצאתי שאפשר להיות אזרח מועיל בשתי החברות, מבלי להיות רק בוז או בוז". כיום, בגיל 34, אלעוברה הוא יזם סדרתי מצליח. כבר ב-2009 נבחר ליום השנה של קרן שמש ו-TheMarker, וב-2016 נכנס לרשימה הבינלאומית המכובדת של ארגון Echoing Green כאחד היוזמים החברתיים המבטיחים בעולם. הוא יודע להגיד כי לו היה נשאר בכפר בשנות התיכון, יש סיכוי גדול שחיייו היו נעצרים שם. "לא הייתי מגיע לאקדמיה", הוא מודה. "חברים שלי הגיעו לאקדמיה בעיקר מכיוון שהם בעלי תעודות מבתי ספר קתוליים. גם לא הייתי מדבר את העברית המעולה שאני מדבר, ובוודאי שלא

יכולתי להקים חברה עם שותפים יהודים, שפותרת בעיה בחברה הערבית, אבל ממוקמת כשרונה ולא במרתף בכפר קאסם". שלא כמו חבריו ברהט, הוא לא נשאר ללמוד בה. בניגוד לאחיו הגדולים, שעזבו את הבית לבי"ת הספר של הכנסייה בצפון, הוא החליט על כיוון אחר. "החלטתי שאני נשאר ליד הבית, אבל בבית ספר יהודי. לא רציתי לנהל משק בית בכ"ת תה ח', כמו האחים שלי שיצאו לפנימייה. הרי במקומות האלה אתה צריך לסדר את החדר שלך ולעשות כביסה לעצמך".

"ערבים לא משחקים את המשחק, מכתובת קורות החיים ועד הראיון. הם סובלים מתחושת מסוגלות עצמית נמוכה, מבעיית אסרטיביות בראיונות ומקושי במבחני מיון. מצד שני החברות לא יודעות איך לקלוט אותם בראיון מותאם תרבותית"

גם עם עברית מצוינת ומסלול השכלה אקדמית, הצלחתו של אלעוברה אינה טריוויאלית. הוא מגיע ממשפחה בת שישה אחים ואחיות. האם עקרת בית, והאב יום נדל"ן וקבלן משנה לחברות הבנייה הגדולות במשק. במשבר 2003 הכל קרס, המשפחה נכנסה לחובות וכל חסכוניותה נעלמו כלא היו. המשבר עיצב את תפישת עולמו של אלעוב: רה: בלחץ אביו הוא למד הנדסת בניין באוניברסיטת בן גוריון, אבל איכזב כשלא עשה פרקטיקום. כשנהפך ליזם חברתי אביו פשוט הפסיק לדבר אתו. הוא רצה שיהיה שכיר, ולא יחווה את החוויות שלו, אבל אלעוברה לא הקשיב, וניצח.

ככיתה ח' למד בבית הספר האזורי של מוצע אזורית בני שמעון, בקיבוץ שובל הסמוך

לרהט. ברגע אחד עולמו התהפך. "מהילד הכי מקובל כשככה נהפכתי לילד הכי לא מקובל", הוא מספר. "לא הייתי היחיד. כל האקסטרים, גם הבדואים, ארבעה-שישה במחזור, וגם המושבניקים, סבלו. הקיבוצניקים נתפשים כאנשים טובלניים ופתוחים, אבל מעשית מדובר בבועה שאי אפשר לחדור אליה. כל מי ביקש לשמור על זהות בלי להיטמע סבל מהתנכלויות ומחרם". לדבריו, האתוס ששרר בבית הספר היה להתגייס לחיל האוויר, ספיציפית ליחידת העילית שלדג (זה גם היה שם הכיתה שלו; טח"ס). הבדואים, הוא אומר, קרובים לכאורה ללבם של יהודים, אבל "הכל כביכול. המחנכת שלי מעולם לא היתה ברהט. אי אפשר דבר על השונה בלי לראות אותו ולהכיר אותו".

ככיתה ט' עבר ללמוד בפנימיית הכפר הירוק, ושם נתקל בפלורליזם. כולנו היינו שונים. למדתי עם בנו של שגרירת תאילנד, עם ילד שהמשפחה שלו חיה בפריז ועם אשכנזי מנודה מראש העין. בניגוד לבית הספר שובל, זאת היתה חוויה מעצימה עם הכלה וקבלה אמיתית".

לצבא לא התגייס, אך עשה שנה בהתנדבות קהילתית בכפרים הלא מוכרים בנגב דרך עמותת אגיק, שם לימד עברית, אנגלית ומתמטיקה ונתן שיעורי שחמט אחרי הצהריים. לאחר מכן טייל במזרח, ואז החל ללמוד באוניברסיטה. על אף שהנושא לא עניין אותו, הלך ללמוד הנדסת בניין וסיים את הלימודים ללא פרקטיקום, כך שהוא אינו יכול לקרוא לעצמו מהנדס. "במקום להתרכז בלימודים לקחתי כל קורס אפשרי בניהול וביזמות", הוא מספר. "הצטרפתי מאוד שנכנעתי ללחץ המשפחה ולא הלכתי ללמוד כלכלה ומינהל עסקים".

נהפך לגיבור העיר

הדרך להקמת מיזמים מצליחים עברה בהתדרסקות. ב-2008 החליט אלעוברה שהוא רוצה להקים מיזם חברתי בתחום ההשכלה. זה קרה לאחר שקרא על מי שנהפך לגיבור שלו, מוחמד ינוס מבנגלדש, שהקים את הבנק החברתי הראשון וזכה על כך בפרס נובל לשלום. "מתוך

המסלול שעברתי, חשבתי שהפתרון לחברה הערבית בכלל והבדואית בפרט הוא חינוך ההשכלה, מסביר אלעוברה. "כך, ללא ידע ממשי, הקמתי את דורוס, מרכז למידה להוראה איכותית של אנגלית ומתמטיקה והכנה למבחן הפסיכומטרי".

את ההון הראשוני אסף לאחר שקנה כרטיס טיסה לגרמניה בעזרת פיצויים שקיבל כשהתפטר מעבודה במוקד שירותי הלקוחות של סלולה, וטס כדי למכור ציורי שמן בגרמניה. לאחר כמה חודשים, שב לישראל ופנה לקרן שמש שעזרה ליזמים צעירים. דורוס – "שיעור רים" בערבית – הציעה שיעורים לילדים מגיל 3 ועד מבוגרים שהולכים לאקדמיה.

"המורים היו חברים שלי מהאוניברסיטה, וכבר בשנה הראשונה היו לנו מאות תלמידיים", הוא מספר. "מכיוון שאני מכיר את הרגישויות בחברה הבדואית, שכרתי מבנה נטרלי בין העירייה לקופת חולים, לא כזה ששייך לאיזו חמולה, מה שהגדיל את מספר התלמידים". הוא נהפך לגיבור העיר, הילד שהביא אליה את ההוראה האיכותית דרך עסק משגשג.

אבל בעוד שכהיבט הרווחה החברתית נראה שמה הצלחה מסחררת, הרי ששורת הרווח הכלכלי היתה כישלון. "עשיתי כל טעות שיוזם יכול לעשות", הוא מספר. "אמנם הבנתי שהחברה הענייה שלנו צמאה להשכלה ליד הבית, אבל לא ידעתי איך לענות על הצורך הזה. לא

24.63x30.39	2/2	עמוד 85	the marker week - הארץ	31/12/2018	66594508-3
הכפר הירוק פנימי - 90290					

“הלוואי שהקושי היחיד שלנו היה בשפה. הבעיה היום היא שגם אנשים שמדברים עברית מצוינת נתקלים בקושי בשילוב בשוק העבודה. השינוי במערכת החינוך הערבית יבוא דרך השקעה בהוראה איכותית של שתי השפות גם יחד”

מועמדים לא מגיעים, ומצד שני לא יודעים איך למשוך אותם. מכיוון שאמרו לנו 'אין מו' עמדים, בנינו מאגר מפולח של מועמדים ערבים, שכולל כיום 11,500 מועמדים מנוסים ורלוונטיים בתחומי ההיי-טק, הביומד והפיננסים, תחומים שבהם בחרנו להתמקצע”.

בשנה האחרונה עבדה החברה עם 900 מועמדים ורתמה 150 חברות שפונות אליה כדי להשיג מועמדים. “אנחנו פונים באופן פרו-אקטיבי למועמדים, מלווים אותם בכל הראיונות, וגם מכינים את הקרקע אצל המעסיק. עד היום השמנו עשרות מועמדים כרמות שכר גבוהות, חלקם מעל 30 אלף שקלים בחודש. המועמדת הראשונה שהשמנו היתה עובדת מרהט, בעלת תואר שני בכימיה, במפעל תרופות בנגב”.

אחת התובנות של המנכ"לים המשותפים של החברה החדשה היא שכדי שההשמה תצליח, צריך לעבוד לפחות 10 שעות עם כל מועמד, שמקבל סל של שירותים ללא תשלום. “ערבים לא משחקים את המשחק, מכתבת קורות החיים ועד הראיון. הם סובלים מתחושת מסוגלות עצמית נמוכה, מבעיית אסרטיביות בראיונות ומקושי במבחני מיון”, אומר אלעזר ברה. “מצד שני החברות לא יודעות איך לקלוט אותם בראיון מותאם תרבותית, וגם אתן צריך לעבוד”.

סוגיה נוספת שיש לטפל בה היא שימור וקידום דום העובדים. “עובדים ערבים הם לויאלים, והם לרוב נשארים במשרת הכניסה הרבה שנים”, הוא אומר, “במקביל קיימת תפישה שגויה של המעסיקים שמועמד ערבי מוכשר לתפקיד כניסה, ואם הוא מקודם – זה לתפקיד מגורי אבל לא כללי. לתפישתי משרת הכניסה פחות עקרונית, החשיבות היא בקידום”.

לדבריו, חברות בישראל עדיין לא הבינו עד כמה חשוב הקשר לחברה הערבית. “כבר כיום חברות מתלוננות על מחסור בכישורונות בכל תחום, אבל יש לא מעט כאלה בחברה הערבית”, הוא אומר “ברגע שהעובדים הערבים ילמדו לשחק את המשחק – הם יהיו הברנזיים. כדאי למעסיקים לפתח תדמית סובלנית ופתוחה, מכיוון שכבר כיום המועמדים הפוטנציאליים בודקים אתנו כמה ערבים מועסקים בחברה שאנחנו מציעים להם ובאילו תפקידים”.

גדלת ברהט אבל כיום אתה גר בבית צפפא ועובד בתל אביב. תחזור לרהט ותגדל את הילד שלך במערכת החינוך שלה? “ברור. הילד שלי מקבל יסודות חוקים כדי שמערכת החינוך ברהט לא תהרוס אותו. הוא בן 3 ומאוד דעתן, מה שאסור היה ברהט. האוכלוסייה הבורגנית הבדואית נמצאת בעור מר, מיתר ולהבים. הם בורחים מרהט לאיכות החיים ביישובים האלה, וקשה לי להאשים אותם כי איכות חיים היא צורך בסיסי. אני חוזר לרהט ומתכוון לגדל שם את הילדים שלי, כי אם סיפורי הצלחה שמהווים מודל יב-רחו, השינוי לא יגיע. תמיד הייתי סוכן של שינוי, וגם הפעם זה יקרה”.

פאדי אלעוברה. “תמיד הייתי סוכן של שינוי” צילום: אייל טואג

העבודה. השינוי במערכת החינוך הערבית יגיע דרך השקעה בהוראה איכותית של שתי השפות גם יחד”.

“ההשכלה היא רק ההתחלה”

מכיוון שדורוס כבר עמדה על רגליים יציבות, אלעוברה חיפש את הדבר הבא. “התנדבתי בפורום הצעירים של קולקטיב אימפקט, היוזמה הארצית לשילוב אקדמאים ערבים בשוק העבודה, ונחשפתי למחקרים בנושא תעסוקת אקדמאים”, הוא מספר. “אם בהתחלה הנחתי שדרך השכלה החברה תיהפך ממוחלשת למועצמת, הבנתי שזה לא מספיק. לא מעט פעמים יש השכלה – אבל אין עבודה איכותית. החינוך האמיתי של החברה הערבית ייעשה דרך שילוב אקדמאים בתעסוקה משמעותית”.

ב-2017 הקים אלעוברה את Talenteam, חברת השמה שמטרתה פיצוח השמות מג' וונות. שותפתו היא דבורה מקסיק, דמות בכירה בעולמות משאבי האנוש, שכינה בעשור האחרון כסמנכ"לית משאבי האנוש בשטראוס ישראל. לחברה משקיעים יהודים וערבים, והיוזר, שהוא גם משקיע, הוא איש ההיי-טק זאבי ברגמן, לשעבר מנכ"ל קומברס ונייס. היא לא נפתחה בעיר ערבית, אלא בשרונה שבלב תל אביב. “חברות יהודיות אומרות כל הזמן שהמועמדים הערבים לא באים”, הוא אומר. “הן צודקות ולא צודקות. מצד אחד

שלדבריו לא נופל מזה שניתן בחברה היהודית. מכיוון שמדובר בעסק חברתי, 50% מהרווחים חוזרו לקהילה”.

ההצלחה היתה מסחררת: כבר בשנה הראשונה חילק המרכז 300 אלף שקל במלגות, ומסניף אחד ברהט נהפכה דורוס לרשת בת שישה סניפים, גם בנצרת, חיפה, אום אל-פאחם, סחינ'ן ומג'דל שמש. ב-2015 נבחר אלעוברה על ידי Echoing Green לאחד מ-50 היוזמים החברתיים המבטיחים בעולם לאותה שנה. זהו פרס האמי של ערבות למוות היוזמות העסקית החברתית, הכוללת תוכנית דרשנית עם למידה דרך כנסים בעולם ומלגה בת 90 אלף דולר”.

בוא נדבר רגע על החסם המשמעותי הנקרא עברית טובה, מה שפוגע גם בשילוב בשוק העבודה. אולי הגיע הזמן ללמד בבתי הספר הערביים בעברית במקום בערבית? אלעוברה: “צריך להמשיך ללמד בערבית אבל להשקיע יותר בלימוד שפות ככלל: לא רק להוסיף שעות לימוד, אלא גם תכנים מעניינים והוראה איכותית. אני ואבא שלי למדנו עברית מאותו ספר, זה הרי מגוחך. הילד שלי נמצא בגן דו-לשוני של עברית ועברית, אבל זה לוקוסט שלא כולם יכולים להרשות לעצמם”.

זה מסביר למה צריך לעבור ללמוד בעברית. “הלוואי שהקושי היחיד שלנו היה בשפה. הבעיה היום היא שגם אנשים שמדברים עברית מצוינת נתקלים בקושי בשילוב בשוק

ניהלתי תורים, לא תכננתי מראש, עשיתי הכל לבד. גם לא ידעתי איך לנצל את המנטור רינג שנתנו לי בקרן שמש. היססתי לפנות, והמנטור לא הבין את החסמים הפסיכולוגיים-תרבותיים שלי, ולא פנה אלי”.

ב-2011 הבין אלעוברה כי פתח בור כספי של מאות אלפי שקלים ולא יודע איך לסגור אותו. “ההתרסקות לא היתה רק כלכלית”, הוא מספר. “בתפישה שלי הייתי מושע מקור מן, אבל המציאות טפחה על פניי. העסק התרסק ואני אתו. למזלי, היו לי אז שני מנטורים פעילים מאוד – זיו מנדל, מנכ"ל ג'ון ברייס, והמשקיע גימיי לוי. הם חזרו על המנטרה שזו המתנה הכי טובה שיכולתי לקבל – רק בן 26 וכבר חוויית כישלון”.

אלעוברה חזר להיות שכיר בעמותת אג'יק כשהוא מלקק את הפצעים, אבל על אף שניסה להמית את חיידק היוזמות – הוא לא הלך לשום מקום. אחרי שלמד עוד קורסים ביזמות וכניהול, הקים ב-2013 את דורוס מחדש, הפעם ללימודי פסיכומטרי בלבד. “גימיי שותפים שהיו מדריכים ותיקים, וגימיי כסף מקרן IVN התומכת ביזמות חברתית יחד עם כל סל התמיכה האפשרי. השתדלתי לא לחזור על הטעויות שעשיתי בגל הראשון”. אחד הצעדים החשובים היה גיוס כסף ממשקיע ערבי ומארגון התורמים היהודי פדרציית סן פרנסיסקו. במקביל פיתח תכנים שהותאמו לתלמיד הערבי, והציע קורס הכנה לפסיכומטרי